

UDK: 2-277.2
Pregledni rad
Pripremljeno: lipanj 2022.

TUMAČENJE EVANĐELJA I POSLANICA

George E. Rice

George E. Rice, stručnjak za Novi zavjet i spise Ellen G. White, bivši je pomoćni direktor Centra za proučavanje ostavštine Ellen G. White, pastor i profesor teologije. Autor je brojnih znanstvenih članaka a njegovo najznačajnije djelo je „Luka, A Plagiarist“.

SAŽETAK

U ovom ćemo članku raspravljati o metodama tumačenja koje pomažu da vam evanđelja i novozavjetne poslanice budu jasne i smislene. Naša svrha nije ulaziti u tehničku raspravu novozavjetnih znanstvenika o ovim knjigama, iako ćemo se povremeno pozivati na ove rasprave u svrhu daljnjeg pojašnjenja. Naš je cilj pomoći čitatelju da vidi na koji način pažljivo, promišljeno čitanje evanđelja i poslanica uz molitvu može biti nagrađeno smislenim uvidima te može donijeti duhovnu obnovu.

Ključne riječi: četiri evanđelja; Ivanovo evanđelje; sinoptički izazov; poslanice; apostol Pavao;

1. Tumačenje Evanđelja

Trenutno nas zanimaju evanđelja i način na koji možemo razumjeti ono što nam ona priopćavaju. Sva četiri evanđelja izvješćuju o različitim dijelovima Isusova života i službe. Ona, naravno, ne sadrže cjelovito izvješće, jer su prekratka da bi bila ono što obično nazivamo biografijom. Štoviše, apostol Ivan zaključuje svoje evanđelje sljedećim zapažanjem: „A ima i mnogo drugoga što učini Isus, i kad bi se sve popisalo redom, mislim da ne bi ni u cijeli svijet stale knjige koje bi se napisale“ (Ivan 21,25).

Na početku nam može pomoći jedno jednostavno pravilo: Pažljivo čitajte tekst. Nemojte žuriti. Zatim se vratite na početak i ponovno pročitajte. Upijajte ono što pisac govori. Jedna poslanica se može pročitati odjednom, ali to je teže učiniti s evanđeljima koja su mnogo duža. Međutim, ono što možete jest pročitati nekoliko poglavlja evanđelja nekoliko puta za redom.

Prilikom tumačenja evanđelja važno je, koliko god je to moguće, utvrditi sljedeće: (1) povijesne događaje u Isusovu osobnom životu, (2) društveni i vjerski kontekst unutar kojega je Isus živio i služio, (3) osobne interese ljudi koji su napisali evanđelja, te (4) književni kontekst unutar kojeg se pojavljuje određena propovijed, parabola, čudo ili događaj. Ovdje se također podrazumijeva pažljivo čitanje.

Razmotrimo na trenutak svaku od ovih točaka.

1. Iako postoje brojni komentari i knjige osmišljene kao pomoć proučavatelju evanđelja pri stjecanju dubljeg uvida u Isusov osobni život, knjiga *The Desire of Ages* spisateljice Ellen G. White sve ih nadmašuje. Ova nas knjiga nadahnutim uvidom vodi u emocije i razmišljanja o Isusu, od Njegova djetinjstva do Njegove žrtve na križu. Takva mogućnost da osjetimo ono što je Isus osjećao, oživjet će evanđeoski narativ.

2. Među mnogim dostupnim knjigama, dvije knjige se posebno preporučuju kako bi se utvrdio društveni i vjerski kontekst unutar kojega je Isus djelovao. Knjige *Jerusalem in the time of Jesus* Joachima Jeremiasa i *Everyman's Talmud* Abrahama Cohena pomažu nam uspostaviti društveni i vjerski kontekst Isusovog vremena.

Čitajući evanđeoski zapis o Isusovom ozdravljanju slijepih, neizbježno si postavljamo pitanje: „Zašto je slijepima pljunuo u oči?“ (Marko 7,33; 8,23). „Zašto je od pljuvačke napravio glinu i namazao im oči?“ (Ivan 9,6). Odgovor se može pronaći u Cohenovoj knjizi, a značaj korištenja pljuvačke tada postaje jasan.

Cohen kaže da je u Isusovo vrijeme postojalo sljedeće vjerovanje: „Za probleme s očima se obično koristila pljuvačka, ali nam je rečeno da ‘postoji tradicija prema kojoj iscjeljujuću moć ima pljuvačka prvorodenog očevog sina, ali ne i prvorodenog majčina sina’ (B.B. 126b).“¹

Vratimo se sada na značaj onoga što je Isus učinio. U ono vrijeme je bilo prihvaćeno vjerovanje da je Isus nezakoniti Josipov sin s Marijom. Budući da je Josip imao sinove prije nego što se oženio Marijom, Isus nije bio Josipov prvorodenac (DA 86). Stoga, prema židovskoj narodnoj medicini, Isus svojom pljuvačkom ne bi mogao izliječiti očne bolesti. Niti pljuvačka prvorodenog ženinog sina, što je slučaj Isusa i Marije, nije imala iscjeljujuću moć. Dakle, ovo bi također trebalo isključiti Isusa iz grupe koja može liječiti očne bolesti. Ipak, Isus je svojom pljuvačkom uspio riješiti probleme s očima. Koristeći praznovjerje židovske narodne medicine Isus je dokazao da On nije Josipov nezakoniti sin, kako su ga mnogi optuživali, već da je onaj tko je tvrdio da jeste, Božji jedinorođeni Sin.

3. Važno je utvrditi osobne interese pisaca evanđelja. Svaki je pisac bio dirnut Isusovom spasonosnom milošću i duboko ga je zanimalo tko je On i što je rekao i učinio. No, svaki od njih nam daje izvještaj iz vlastitog referentnog okvira. Razumijevanje referentnog okvira pomaže nam vidjeti Isusa kroz četiri različita para očiju i tako nam o Njemu daje potpuniju sliku. Kasnije ćemo reći nešto više o osobnim interesima svakog pisca.

4. Za čitanje bilo kojeg dijela Svetog pisma vrijedi isto: ako želimo razumjeti manji dio koji se čitamo, moramo jasno vidjeti književni kontekst. Zanimarivanje konteksta može dovesti do nesporazuma i pogrešnih tumačenja onoga što odlomak zapravo govori.

---

1 A. Cohen, *Everyman's Talmud* (New York, NY: E. P. Dutton & Co. Inc, 1949.), str. 253.

Zašto četiri evanđelja?

Pitanje koje se uvijek iznova postavlja jest: Zašto postoje četiri Evanđelja? Zar za prikazivanje Isusa nije dovoljno jedno evanđelje? Ne bi li pet ili šest evanđelja bilo bolje od četiriju? U broju četiri nema ništa sveto. Nedvojbeno je da nam četiri evanđelja daju potpuniju sliku od jednog, a očito su četiri postigla ono što je Bog htio, pa ih zato nemamo pet ili šest. Zanimljivo je primijetiti da je Luka, kada je uzeo svoje pero i počeo svoje djelo, bio svjestan da je o Isusu već napisano „mnogo“ izvještaja. „Budući da su mnogi“, kaže on, „pokušali napisati narative o događajima što su se dogodili među nama...“ (Luka 1,1).

No, od ovih „mnogih“ koji su pisali, Sveti Duh je odabrao samo četvoricu koju je uključio u Novi zavjet: Mateja, bivšeg carinika koji je radio za Heroda tetrarha iz Galileje i za kojega sa sigurnošću možemo pretpostaviti da je bio herodovac; Marka, čiji su roditelji bili odani Isusovi sljedbenici, a u čijem je domu Isus sa svojim učenicima imao Posljednju večeru, i koji je možda bio onaj mladić koji je slijedio Isusa i apostole u Getsemanski vrt, te pobjegao od onih koji su uhitili Isusa tako što je za sobom ostavio lanenu plahtu u koju se bio umotao (Marko 14,51-52); Luka, poganin i Pavlov i Markov suradnik (Filipljanima 24. poglavlje) i liječnik (Kološanima 4,14); a tu je i Ivan, ljubljani učenik, koji nam daje nadahnjujuću priču o Isusu, velikom „JA JESAM“.

Sinoptički izazov

Tri od četiri evanđelja vrlo su slična u svojim izvještajima. Matej, Marko i Luka nazivaju se sinoptičkim evanđeljima, tj. ona daju „zajedničko gledište“, no ako ih pažljivo pročitate, u svakom od njih ćete vidjeti razlike koje nadopunjavaju ono što u drugima nedostaje. Svako evanđelje treba prvo pročitati kako bi se razumjelo što pisac iznosi o Isusu. Kada je to jasno, onda se ono može usporediti s drugim evanđeljima i tako pronaći ostale pojedinosti.

Kada ih usporedimo, naići ćemo na određena odstupanja. Ove razlike uznemiruju skeptike i na njih se ukazuje kao na dokaz da evanđelja nisu vjerodostojna. No, sinoptički pisci nisu bili roboti koji su se čvrsto pridržavali jednog prikaza Isusove službe koji nije mogao ni najmanje razlike. Umjesto toga, svaki je pisac slikao Isusov portret, a razlike nisu ništa drugo doli dodir njihovih vlastitih kistova koji dovode do različitih nijansi u bojama. Zapamtite da nam svaki pisac govori o Isusu iz vlastitog referentnog okvira. Svatko tko čita sinoptička evanđelja odmah će prepoznati isti portret osvježen različitim nijansama.

Razlike sadržane u sinoptičkim evanđeljima u znanstvenom svijetu su poznate kao sinoptički problem. No, te razlike zapravo nisu problem. One su, prije svega, primamljiv izazov, izazov da Isusa vidimo i razumijemo onako kako ga je vidio i razumio pisac evanđelja. Uspoređujući sinoptičke izvještaje o Isusovim čudima, prisposodobama, propovijedima i Njegovom ophođenju s ljudima, počinjete uviđati što je svaki pisac cijenio kod Isusa. Možete vidjeti dodir njihovih kistova.

Dok Matej, Marko i Luka predstavljaju zajednički pogled na Isusov život, Ivan se posebno izdvaja. Njegovo evanđelje je portret koji popunjava praznine koje su ostavila ostala tri pisca.

Pri tome je važno zapamtiti da s ova četiri evanđelja još uvijek nemamo cjelovit prikaz Isusova života. Sinoptička evanđelja vjerojatno su napisana nekih dvadeset pet do trideset godina nakon Isusova uzašašća. Ivan je napisan negdje tijekom posljednjeg desetljeća prvog stoljeća nove ere. On je sa svojeg stajališta mogao vidjeti koji su mu događaji važni, a koje su ostala trojica izostavili, pa ih je zato podijelio s nama.

Na primjer, Ivan je jedini pisac koji bilježi Nikodemov posjet Isusu neposredno nakon što je Isus prvi put očistio hram. Ellen G. White iznosi zapažanje o ovom posjetu, a ono ilustrira Ivanov osobni interes te prenosi način na koji je popunio pojedinosti koje nedostaju: „Nikodem je izvještaj o ovom razgovoru prenio Ivanu, i njegovim je perom on zabilježen za pouku milijunima. Istine koje su tada iznijete i danas su isto tako važne kao što su bile one svečane noći na mračnom brdu, kad se hebrejski glavar došao raspitati o putu života kod skromnog Učitelja iz Galileje“ (DA 177).

Izvori sinoptičkih evanđelja

Već nekoliko stoljeća većina novozavjetnih učenjaka vjeruje da je Evanđelje po Marku napisano prije Mateja i Luke. Vjerojatno zato što je najkraće (iako postoje neki koji misle da je Evanđelje po Mateju napisano prvo). Međutim, neki izvještaji o Isusovim aktivnostima su u Marku detaljniji od onih koji se nalaze u usporednim izvještajima u Mateju i Luki. Kako god bilo, smatra se da su i Matej i Luka Markov pisani izvještaj koristili kao osnovu za svoja evanđelja. Zatim su koristili drugi pisani dokument pod nazivom „Q“ (Q od njemačke riječi „Quelle“ što znači „izvor“), kao osnovu za zajednički materijal koji se ne nalazi u Marku. Ovo je poznato kao hipoteza o dva izvora. No, postoji još jedan daljnji korak. Vjeruje se da su Matej i Luka imali pristup pisanom materijalu kojem drugi pisci nisu imali pristup. Dakle, hipoteza o dva izvora je sada proširena na hipotezu o četiri izvora. Pisani izvori se sada, dakle, slažu na sljedeći način: Matej i Luka su koristili Marka i Q (hipoteza o dva izvora), Matej je koristio izvor poznat kao „M“ koji Luka nije imao, a Luka je koristio izvor poznat kao „L“ koji Matej nije imao, što na kraju daje hipotezu o četiri izvora (Marko, Q, M i L).

Međutim, ako pažljivo čitate Luku 1,1-4 čini se svojim čitateljima kaže kako on, kao i „mnogi“ koji su sastavljali priče o Isusovoj službi, nije koristio pisane izvore, već su se svi oslanjali na usmene izvještaje očevidaca i propovjednika Riječi.

Nema dokaza da su pisci evanđelja svoje informacije o Isusovoj službi primili kroz nadahnute snove ili vizije. Matej i Ivan su bili apostoli i s Njime su provodili mnogo vremena. Bili su očevici mnogih događaja koje su zabilježili. Marko je osobno poznao Isusa, ali nije provodio vrijeme s Njim kao Matej i Ivan. Predaja kaže da je Petar bio izvor informacija koje je Marko zabilježio. Luka, s druge strane, nije osobno poznao Isusa, niti ga je ikada vidio. Dok su ostala trojica imali različitu mjeru osobnih kontakata s Isusom, Luka je smatrao da Teofilu, kao i svakom drugom tko čita njegovo Evanđelje, mora objasniti kako je došao do svojih informacija o Isusu.

Ako pisci evanđelja nisu primali nadahnute snove i vizije, kako se onda njihova evanđeoska izvješća o Isusovu životu mogu smatrati nadahnutima? Odgovor je: misaono nadahnuće.

Opisuje se na sljedeći način: „Nisu riječi Biblije te koje su nadahnute, već ljudi. Nadahnuće ne djeluje na čovjekove riječi ili njegove izraze, već na samog čovjeka koji je pod utjecajem Duha Svetoga ispunjen mislima“ (I SM 21). Ako idemo korak dalje, rečeno nam je da je „Bogu bilo drago priopćiti svoju istinu svijetu pomoću ljudskih posrednika, a On je sam, svojim Duhom Svetim, osposobio ljude i omogućio im da obavljaju ovaj posao. On je vodio um pri odabiru onoga što treba govoriti i pisati“ (GC vi-vii).

Na primjer, budući da je Luka od samog početka (1,1-4) pažljivo istražio Isusov život, zašto nije zabilježio posjet mudraca s Istoka? Sigurno je to morao znati jer je to bio važan događaj koji je uzbunio cijeli Jeruzalem i utjerao strah u srce Heroda Velikog. Je li moguće da Luka nije znao za ovaj događaj ili ga je Sveti Duh vodio da umjesto njega odabere posjet pastira, što se pokazalo kao poseban potez kista na Lukinom portretu Isusa koji ne vidimo u drugim evanđeljima? Što je toliko posebno u Lukinom portretu što upravo posjet pastira čini doprinosom njegovu Evanđelju, na isti način na koji je posjet mudraca doprinos Matejevom portretu? Na ova ćemo se pitanja vratiti kasnije. Uočavanjem ovih razlika, čak i onih malih, izoštava se Isusova slika koja dolazi iz pera različitih pisaca. Zanimljiv je izazov uočiti te razlike i vidjeti kakav doprinos one daju cjelokupnoj slici.

Važnost Ivanovog evanđelja

Tumačenje Evanđelja zahtijeva pažljivo čitanje svakog od njih. Jedna od prvih stvari koju će čitatelj tražiti je glavna tema ili naglasak koji pisac želi istaknuti. Na primjer: Ivanov glavni naglasak je Isusovo božanstvo. Početni redci njegova Evanđelja daju ton onome što slijedi: „U početku bijaše Riječ, i Riječ bijaše u Boga, i Riječ bijaše Bog“ (Ivan 1,1). Ova tema se ponavlja kroz cijelo Ivanovo evanđelje: u propovijedima, prisposodobama, raspravama i čudima za koje ga je Duh Sveti nadahnuo da ih zapiše. Nakon rasprave s vjerskim vođama o njihovom i Njegovom identitetu, Isus naglašava tko je On: „Prije nego što je Abraham bio, ja sam“ (Ivan 8,58). Dakle, pripazite na glavnu temu u svakom evanđelju, jer će se ona razlikovati od knjige do knjige.

Čitatelj zatim treba potražiti događaje u Isusovu životu koji se nalaze i u drugim evanđeljima, a onda u tim događajima pronaći pojedinosti koje su jedinstvene za Evanđelje koje čita. Nakon što je to učinio, čitatelj može prikupiti sve pojedinosti iz sva četiri evanđelja radi potpunijeg razumijevanja. Razlike u izvješćima (zanimljivi izazovi) samo pomažu proširivanju slike. Na primjer: Ivanovo evanđelje vrlo je važno za naše cjelokupno razumijevanje Isusova života i službe, i to iz tri razloga: (1) Njegov zapis se uglavnom sastoji od događaja koje sinoptička evanđelja ne spominju, stoga sadrži vrlo malo paralela; (2) Kada Ivan izvješćuje o događaju koji je paralelan sa sinoptičkim evanđeljima, on dodaje pojedinosti koje pridonose potpunijem razumijevanju onoga što se dogodilo; (3) Ivan nam daje kronološki vremenski okvir Isusove službe.

1. Evo nekoliko primjera za točku broj jedan: (a) pozivanje nekolicine učenika neposredno nakon četrdeset dana kušnje u pustinji (Ivan 1,35-51); u sinoptičkim evanđeljima, pozivanje učenika na stalnu službu dolazi kasnije (DA 246-247); (b) vjenčanje

u Kani (2,1-12); (c) prvo čišćenje hrama kojim je započela Isusova služba (2,13-22); (d) Nikodemov posjet (3,1-21); (e) žena iz Samarije (4,1-42); (f) ozdravljenje uzetoga na kupalištu u subotu, nakon čega slijedi Isusovo uhićenje i suđenje pod optužbom za kršenje subote (usp. DA, str. 204) i njegova pravna obrana pred vijećem starješina tijekom koje On tvrdi da je jedno sa svojim Ocem jer posjeduje život kao dio svoje naravi (5,1-47). Ovaj opis se nastavlja. Naše bi znanje bilo uvelike ograničeno bez ovih neovisnih izvješća, a Ivanova kronologija (točka tri) pomaže da se ovaj zapis i zapis u sinoptičkim evanđeljima slože prema logičnom slijedu.

2. Osim u opisu posljednjih sati Isusova života, Ivan ponavlja vrlo malo podataka koje se mogu pronaći u sinoptičkim evanđeljima. Čak i u svom zapisu o Isusovim posljednjim trenucima on nam daje brojne pojedinosti koje su jedinstvene za njegovo Evanđelje. U Ivanu 6. poglavlju nalazimo ilustraciju događaja kojeg opisuju i Ivan i sinoptičari. Dodajući pojedinosti, on produbljuje naše razumijevanje onoga što se događa i obogaćuje naše razumijevanje događaja zabilježenih u ostalim izvješćima uključujući podatke o kojima sinoptička evanđelja ne izvješćuju.

U svom izvješću o hranjenju 5000 ljudi (Ivan 6. poglavlje) Ivan dodaje sljedeće činjenice: (1) Nakon čuda s kruhom i ribama mnoštvo je na silu htjelo Isusa učiniti kraljem (Ivan 6,15). (2) Znajući da te ljude zanima samo svjetovna moć, a ne vječni život, Isus je iznio Propovijed o Kruhu života (6,26-59). (3) Iz sadržaja propovijedi ljudi su shvatili da Isus nije imao namjeru ispuniti njihove političke ambicije, već ih je pozivao na duhovno jedinstvo s Njim (Ivan 6,53-58). (4) Odgovor na propovijed bio je masovni odlazak ljudi koji su tvrdili da su Njegovi sljedbenici, i to samo dan nakon što su Ga silom htjeli postaviti za kralja (Ivan 6,60-66). (5) Ovo napuštanje bilo je toliko opsežno da je Isus upitao Dvanaesticu: „Zar ćete i vi otići?” (Ivan 6,67). Izvještaj o hranjenju 5000 ljudi pisci sinoptičkih evanđelja ne zaključuju s ovim važnim detaljima. Ovo je samo jedna ilustracija načina na koji pažljivo čitanje jednog evanđelja i njegova usporedba s ostala tri može proširiti naše razumijevanje događaja u Isusovu životu.

3. Evanđelje po Ivanu daje nam kronologiju Isusove službe. Kada bi nam bila dostupna samo sinoptička evanđelja, mogli bismo zaključiti da je Isusova služba bila mnogo kraća nego što je ona to stvarno bila. Ivan uspostavlja svoju kronologiju oko četiri Pasha. Isus je kršten u jesen 27. godine, na kraju 69 tjedana iz Daniela 9,25. Prva Pasha bila je sljedećeg proljeća (28. poslije Krista, Ivan 2,13) kada je Isus po prvi put očistio hram i započeo svoju službu (Ivan 2,14-22). Sljedeća Pasha (29. godine poslije Krista, Ivan 5,1, usp. 2,13) privela je kraju Njegovu judejsku službu suđenjem „pred Sanhedri- nom zbog optužbe za kršenje subote“ (Ivan 5,2-47; DA 204). Treća Pasha (30. godine poslije Krista, Ivan 6,4) dovela je do završetka Njegove galilejske službe s hranjenjem 5000 ljudi i masovnim odlaskom Njegovih zavjetovanih sljedbenika (Ivan 6,1-71). Posljednja Pasha (31. godine poslije Krista, Ivan 13,1) popratila je Njegovo uhićenje, suđenje i raspeće.

Na temelju Ivanove kronologije možemo sve događaje zabilježene u sinoptičkim evanđeljima staviti na pravo mjesto. Ivanovo evanđelje, bez sumnje, daje vrijedan doprinos tumačenju i razumijevanju evanđeoske vijesti.

Tumačenje sinoptičkih evanđelja

Kad je riječ o tumačenju sinoptičkih evanđelja, trebali bismo imati na umu najmanje tri pitanja: (1) Budući da je Ivanovo evanđelje, koje utvrđuje vremenski okvir za Isusovu službu, napisano desetljećima nakon sinoptičkih, odakle sinoptičkim piscima poredak događaja koji vidimo u njihovim evanđeljima? (2) Što nam govore varijacije u sadržaju? (3) Je li moguće da je Isus ponavljao svoja učenja, propovijedi i prisposode, prilagođavajući ih potrebama i interesima različitih skupina slušatelja na različitim zemljopisnim mjestima?

1. Kao odgovor na prvo pitanje, čitanje sinoptičkih evanđelja nagovještava da postoji određeni redoslijed događaja u Isusovu životu koji je zajednički svoj trojici pisaca. Na primjer, ako pretpostavimo da je Evanđelje po Marku prvo napisano, i da je on zabilježio Petrove memoare, onda je Marko redoslijed događaja u svom evanđelju dobio slušajući Petrovo usmeno izvješće (ne postoji kanonsko evanđelje čiji je autor Petar). To znači da je u Petrovo usmeno izvješće ugrađen osnovni redoslijed događaja koji su se zbili u Isusovu životu.

Luka nam kaže da je svoj izvještaj sastavio iz osobnog razgovora s očevdnicima i propovjednicima Riječi. Iako dodaje mnogo podataka i vrši neke prilagodbe, Luka ima isti osnovni redoslijed događaja koji se može naći u Marku. Naravno, Luka je bio Markov i Pavlov suradnik te je, bez sumnje, puno podataka usmeno primio i od Marka (Filipljanima 24. poglavlje).

Zatim imamo doprinos Mateja, očevdica, kod kojega opet vidimo isti osnovni redoslijed događaja. Iz ovoga moramo zaključiti da je u usmenoj predaji o Isusu već postojao osnovni slijed događaja prije nego što su napisana sinoptička evanđelja.

Pri tumačenju čitatelj mora biti svjestan još jedne stvari. Jasno je da neki događaji u jednom evanđelju nisu sinkronizirani s drugima. Ovdje nam može pomoći komentar Ellen G. White: „U Svetom pismu ne postoji uvijek savršen red ili prividno jedinstvo. Kristova čuda nisu dana točnim redoslijedom, već upravo onako kako su se odvijale okolnosti, koje su pozivale na ovakvo božansko otkrivanje Kristove moći“ (I SM 20). Drugim riječima, neka od Isusovih čuda korištena su kao književne ilustracije Njegove moći i istina kojima je poučavao. Zbog toga se ova čuda ne pojavljuju istim kronološkim redom u svakom od sinoptičkih evanđelja.

Čini se da Marko bilježi samo metaforičke gole kosti. Matej i Luka na kosti dodaju meso dodavanjem podataka koje se ne nalaze u Marku, ali ovim dodatcima rijetko remete osnovni slijed događaja. Istina je da Matej i Luka neke događaje i prisposode iznose drugačije od Marka, ali to su okolnosti ili mjesto na kojem dolazi do primamljivog izazova. I to nas dovodi do drugog pitanja koje moramo imati na umu pri tumačenju sinoptičkih evanđelja.

2. Drugo pitanje se odnosi na varijacije koje se nalaze u sinoptičkim evanđeljima. Iako ova evanđelja predstavljaju zajednički pogled na Isusovu službu, svaki pisac sa svoje

referentne točke pokazuje svoje jedinstveno zanimanje za to tko je Isus i što je činio. Njihovi osobni interesi predstavljaju izazov tumačenju, ali istovremeno dodaju poje-
dinosti svakom Isusovom portretu.

Iako nam Marko daje samo najnužnije detalje Isusove službe, on se osobno zanima za Isusa, što se odražava u njegovom evanđelju. Taj se interes vidi u uvodnoj rečenici: „Početak Radosne vijesti o Isusu Kristu, Sinu Božjemu” (Marko 1,1). Temelj radosne vijesti o Isusu je da je Isus Sin Božji, a svaki događaj, svaka propovijed i svaka prisposoba nešto govore o Sinu, bilo da demoni priznaju Njegovo božanstvo (Marko 1,24) bilo da se uzetome opraštaju njegovi grijesi. Isus utvrđuje svoj autoritet time što oprašta grijeha pred začuđenim okupljenim književnicima govoreći uzetome da ustane, uzme svoju postelju i ode kući (Marko 2,5-11).

Kako nastavljamo dalje nakon osnova predstavljenih u Marku, tako osobno zanimanje koje su Matej i Luka imali za Krista postaje vrlo očito. Na primjer, Matejevo zanimanje za Isusa privlači pozornost već od prvog retka: „Rodoslovlje Isusa Krista, sina Davidova, sina Abrahamova.“ Nakon ove izjave slijedi Isusovo rodoslovlje počevši od Abrahama, preko ju-
dejskih kraljeva, do Josipa, Isusovog posvojitelja (Matej 1,1-17).

Mesijansko zanimanje za Isusa je jasno. On je Sin Davidov. Rođen je u Davidovom kra-
ljevskom gradu, u obitelji Josipa koji je bio prestolonasljednik (iako je Isusovo začće bilo čudo Duha Svetoga [Matej 1,18]). Nakon što su Isusa, koji je rođen kao Kralj Židova (Matej 2,2), došli tražiti mudraci s Istoka, Herod je u ljubomornom bijesu pokušao ukloniti svoju konkurenciju (Matej 2,3-18). Mesijanski interes očit je i u Kristovim kušnjama i u Njegovoj Propovijedi na gori. Posljednja od tri iskušenja u pustinji odnosila su se na pitanje tko će vladati zemaljskim kraljevstvima, Sotona ili Isus (Matej 4,8-10). Luka mijenja raspored pos-
ljednjih dviju kušnji [Luka 4,1-12]), a Propovijed na gori (Matej 5.-7. poglavlje) osmišljena je kako bi slušateljima pružila ispravnu predodžbu o Isusovom kraljevstvu i o Njemu kao Kralju (DA 299). Moglo bi se dodati kako je i ova propovijed osmišljena da pokaže na koji način građani ovog kraljevstva trebaju živjeti. Blaženstva počinju sa siromašnima duhom i završavaju s onima koji su progonjeni radi pravednosti, te su i jedni i drugi sigurni da će naslijediti kraljevstvo nebesko. Nema sumnje da je Mateja zanimao Isus, mesijanski kralj, i njegovo kraljevstvo. Taj se interes provlači kroz cijelo njegovo Evanđelje. Nakon što čitatelj postane svjestan osobnog zanimanja pisca za Isusa, tada može vidjeti kako to postaje sve očitije. Svako pojavljivanje ove teme proširuje cjelokupno razumijevanje evanđelja.

Moguće je tražiti i manje razlike, jer i one pomažu čitatelju u stjecanju uvida u spisateljeve interese. Na primjer, Matej je bio Herodov zaposlenik i na njega bi se gledalo kao na hero-
dovca i simpatizera Rima. Kada ovo znamo, zanimljivo je čitati zapis sinoptičkih pisaca o ozdravljenju čovjeka s usahlom rukom. Ovo se čudo dogodilo u sinagogi pred grupom ljudi koji su željeli ubiti Isusa. Luka završava izvještaj o čudu jednostavno govoreći da su se ti ljudi razbjesnili „te se međusobno počnu dogovarati što bi učinili s Isusom“ (Luka 6,11). Marko te ljude identificira kao farizeje, napominjući da su napustili sinagogu i spletkarili s hero-
dovcima kako bi ubili Isusa (Marko 3,6). Matej, bivši herodovac, iz ubojite zavjere izostavlja svoje bivše suradnike i kaže: „Čim farizeji izidoše iz sinagoge, održaše vijećanje protiv njega kako da ga ubiju“ (Matej 12,14). To ne znači da je Matej još uvijek bio rimski simpatizer, ali

može ukazivati na to da je krivnju za ovu zavjeru svalio na one koji su ga nekoć mrzili zbog njegovog položaja u Herodovoj vladi.

Postoji još jedna točka bitna za tumačenje, a koju treba dodati prije nego što prijeđemo na Luku. Matej je bio Isusov suradnik i očevidac tijekom posljednje dvije godine Isusove službe. Pozvan je na učeništvo odmah nakon što je Isus pozvao Petra, Andriju, Jakova i Ivana da ga stalno slijede (DA 272). Ni Marko ni Luka nisu imali prednosti koje je imao Matej kao očevidac. Stoga, kada se pojave manja neslaganja, logika nalaže: vjeruj očevidcu. Za ovo je dobar primjer izvještaj o egzorcizmu koji se dogodio na istočnoj strani Galilejskog jezera u zemlji Gadarena. Marko (5,2) i Luka (8,27) kažu da je čovjek opsjednut demonima, koji je živio u grobovima, susreo Isusa kad je izašao iz čamca. Matej, pak, kaže da su Ga susrela dva opsjednuta čovjeka (Matej 8,28). Ellen G. White se poziva na Matejev izvještaj (DA 337).

Lukino zanimanje za Isusa proizlazi iz njegova osobnog iskustva. Luka je bio obraćenik iz poganstva. On je, za razliku od Mateja, Marka i Ivana, koji su bili Židovi, na Isusa gledao iz potpuno drugačijeg referentnog okvira. Budući da su Židovi prezirali pogane, Luku zanima kako se evanđelje i Isusova služba odnose na druge, na one koji su prezreni ili su u nižoj društvenoj kategoriji. Na primjer, dok je anđeo Gabrijel Josipu, sinu Davidovu, najavio predstojeće Isusovo rođenje (Matej 1,20-21), u Luki 1,26-38 je objava donesena Mariji. Žene općenito nisu uživale veliko poštovanje.

Matej bilježi posjet mudraca koji su tražili Kralja židovskog, a Luka bilježi posjet pastira (Luka 2,8-20). U starozavjetna vremena je postojala određena nostalgija vezana uz pastire, jer je kralj David bio pastir. Međutim, u Isusovo vrijeme je zanimanje pastira bilo prezreno.² Luki je zasigurno bilo jako važno to što je Bog zaobišao sve vjerske vođe kako bi prezrenoj skupini ljudi navijestio rođenje svoga Sina.

Sva tri sinoptička evanđelja navode proročanstvo o službi Ivana Krstitelja iz Izaije 40. poglavlja: „Glas onoga koji viče u pustinji...“, ali samo Luka zaključuje navod tako što nadahnuće nalazi u Izaiji 52,10: „Svaki će čovjek vidjeti spasenje Božje“ (Luka 3,6), što bi uključivalo i njega samog, prezrenog poganina.

Dok Isusova iskušenja u pustinji, kako ih je zabilježio Matej, završavaju pitanjem tko će vladati narodima na zemlji, što se uklapa u Matejeve posebne interese, u Lukinom evanđelju iskušenja završavaju u Jeruzalemu. Sotona Isusa odvodi na vrh hrama i od Njega traži da dokaže tko je tako što će se baciti dolje. Prema Lukinom redosljedju iskušenja, Isus je svoju borbu sa Sotonom izvojevao u samom srcu grada koji će se okrenuti protiv Njega i razapeti ga (Luka 4,9-13), grada u kojem su na pogane gledali s visoka.

Samo Luka bilježi priču o samarijanskom selu koje je odbilo gostoprimstvo Isusu, i Njegov stav prema ovim poganima u usporedbi s onim što su im Jakov i Ivan htjeli učiniti (Luka 9,51-55). Samo Luka bilježi priču o milosrdnom Samarijancu (Luka 10,25-37) i o čišćenju desetorice gubavaca koji su bili izopćenici iz društva, te o onome koji je bio samarijanski poganin, a koji se vratio zahvaliti Isusu za ono što je za njega učinio (Luka 17,11-19). Luka također prenosi prisposobu o farizeju i cariniku koji se mole u hramu (Luka 18,9-14) i go-

---

2 Joachim Jeremias, *Jerusalem in the Time of Jesus* (Philadelphia, PA: Fortress Press, 1975.), str. 304.

vori o Isusu koji prihvaća gostoprimstvo Zakeja, prezrenog carinika (Luka 19,1-10). Jasno je da Luku zanima kako se Isus, Spasitelj svijeta, odnosio prema nežidovima i prema onima u židovskom narodu koji su bili prezreni.

Zanimljivi izazovi koji se vide u dodacima i izostavljenim dijelovima u sinoptičkim izvještajima samo pridonose široj slici Isusova života i službe. Zainteresirani čitatelj evanđelja će ih tražiti, prepoznati ih kada se pojave, usporediti ih s paralelnim izvještajima u druga dva sinoptička evanđelja kako bi vidio da svaka promjena produbljuje razumijevanje onoga što je napisano.

3. Slijedi posljednje pitanje: je li moguće da su neke varijacije u sinoptičkim izvještajima proizašle iz toga što je Isus ponavljao svoje učenje raznim skupinama ljudi? To se doista dogodilo. Propovjednici često iznose propovijed više puta, mijenjajući je tu i tamo kako bi odgovarala različitoj publici kojoj se obraćaju. Isusova učenja i prisposode sadrže istinu koju je htio da svi čuju. Ono što je poučavao u Judeji sigurno bi se ponovilo za dobrobit onih koji su živjeli u Galileji. Ista istina bi se mogla prikazati s drugačijim naglaskom i različitim ilustracijama.

Ellen G. White daje sljedeći komentar: „Znatan dio posljednjih mjeseci svoje službe Krist je proveo u Pereji, pokrajini „preko Jordana” u odnosu na Judeju. Mnoštvo Ga je i ovdje pratilo u stopu kao na početku Njegove službe u Galileji, a On im je ponavljao veći dio svog ranijeg učenja.” (DA 488).

Razumijevanje da svaki od pisaca evanđelja slika Isusov portret kako ga on sam vidi, uvelike će pomoći pri tumačenju evanđelja i pri rješavanju razlika na koje se nailazi. Na te razlike ne treba gledati kao na pogreške ili nešto što evanđelja čini nepouzdanima, već kao na zanimljive izazove koji proširuju naše vlastito viđenje o tome tko je Isus i što je poučavao i činio.

2. Tumačenje poslanica

Uz Evanđelja (prikaz Isusovog života i službe), Djela (povijest rane crkve) i Otkrivenje (proročanstvo), Novi zavjet sadrži skup dokumenata koji su poslani kršćanskim zajednicama ili pojedincima. Ti se dokumenti općenito nazivaju poslanicama. Postavlja se pitanje treba li praviti razliku između poslanice, književne tvorevine koju svi čitaju, i pisma koje se smatra osobnom prepiskom.

U ovoj zbirci dokumenata, oni koji su prava pisma općenito slijede format bilo kojeg drugog pisma iz tog vremena. Autor se u uvodnom pozdravu predstavlja imenom, a zatim navodi i primatelja. Nakon toga slijedi pozdrav, molitva ili izraz zahvale, zatim glavni dio pisma i pozdrav (npr. Rimljanima, 1. Korinćanima, itd.). Nekim poslanicama nedostaje formalni uvod (npr. Hebrejima, 1. Ivanova), a drugima konačni pozdrav (npr. Jakov).

Sadržaj poslanica

Poslanice nisu teološka izlaganja. One su bile namijenjene praktičnom poučavanju o kršćanskom životu, duhovnom odgajanju čitatelja, ispravljanju (gdje je to potrebno), ohrabrenju i opomenama. Neke od poslanica bave se teološkim pitanjima kako bi prosvijetlile čitatelja/e,

kako bi se ispravili nesporazumi te usprotivilo trenutnim pogreškama, ali nisu napisane kao teološka izlaganja.

Primjer: Pavao u Rimljanima razvija ideje opravdanja i pravednosti po vjeri, ali to nije jedina namjera ove poslanice. U poslanici Galaćanima on se usprotivio pogrešci „drugog evanđelja“ koje nije evanđelje. Većina Poslanice Hebrejima posvećena je izvrsnom prikazu Isusova djelovanja kao našeg Velikog Svećenika u nebeskom svetištu koristeći zemaljsko svetište i njegove službe kao tip nebeskog svetišta, ali sadrži i praktične savjete o kršćanskom životu.

Sljedeći pristup proučavanju Poslanica može se pokazati korisnim:

1. Zbog raznolike naravi sadržaja poslanica dobro ih je pročitati odjednom.
2. Zatim je ponovno polako i pažljivo pročitajte.
3. Uzmite list papira i na njemu podijelite sadržaj poslanice u logične dijelove. Jedan dio odvojite za teološko proučavanje, drugi za prepoznavanje problema kojima se pisac bavi, treći za savjete i pouke o praktičnom kršćanskom životu, itd. Nakon toga svakom dijelu možete posvetiti potpunu pozornost.
4. Dok poslanicu dijelite na dijelove za daljnje proučavanje, zabilježite riječi koje bi dubljim proučavanjem mogle proizvesti posebne uvide u tekst. Na primjer, vrlo je zanimljivo proučiti usporedbu redaka u kojima Pavao koristi riječ „pravedan“ ili „pravednost“. Iz toga se vidi da se ove dvije riječi koriste kako bi se opisalo iskustvo vjere, kao i život u poslušnosti.

Proučavanje riječi u 1. Korinćanima 15,29 pokazuje zanimljive rezultate. Ovo je jedini redak koji neki ljudi koriste kako bi podržali krštenje za mrtve a time i spasenje za mrtve. U ovom proučavanju riječi moraju se primijetiti dvije stvari: (1) upotreba grčkog prijedloga *hyper*, općenito prevedenog kao „za“ ili „u ime“, i (2) prisutnost i odsutnost određenog člana („mrtvi“ i „mrtvi ljudi“ općenito).

1. Prijedlog *hyper* znači „preko“ ili „iznad“ i, kao što je navedeno, obično se prevodi kao „za“ ili „u ime“. U kontekstu spasenja ova riječ prenosi zamisao zaštitnog štita nad pokajanim grešnikom koji upija kaznu koju je grešnik zaslužio. Dakle, Krist je kao zamjenska žrtva u ime grešnika platio kaznu prekršenog zakona i postaje njihov zaštitni štiti (usp. Rimljanima 5,6.8; 8,32, itd.). Međutim, ljudska bića ne mogu dobiti spasenje za drugo ljudsko biće, jer su oboje grešnici. Stoga je to zamjensko krštenje (živa osoba koja se krsti „za“ (*hyper*) mrtvu osobu) protivno evanđelju i Pavlovoj teologiji opravdanja vjerom. Stoga u 1. Korinćanima 15,29 *hyper* mora poprimiti drugačije značenje.

Pogani su u Pavlovo vrijeme vidjeli da su Isusova milost i Njegovo uskrsnuće jedina nada koju su imali ako su se ponovno htjeli susresti s preminulim voljenima koji su postali kršćani prije nego što su umrli. Paganizam nije pružao nadu u ponovni susret ili uskrsnuće. Zbog kršćanske nade u uskrsnuće pogani su se obraćali Isusu kao svome Spasitelju vjerujući da će se Njegovom milošću ponovno sjediniti s preminulim voljenima pri Kristovom povratku. Dakle, živi su se „krštavali radi ili zbog mrtvih“ ili, kako Pavao kaže, „za mrtve“ (za daljnju raspravu o ovome retku usp. G. G. Findlayev komentar 1. Korinćanima u *The Expositor's Greek Testament*). Da su se Korinćani zapravo krštavali umjesto mrtvih rođaka, zamišljajući da će njihovo krštenje zamjenski spasiti mrtve, Pavao bi se u svom pismu koje im je uputio

oštro osvrnuo na ovo krivovjerje. No, njegovo usputno spominjanje onoga što se radilo ukazuje na to da on s time nije imao problema.

2. U ovom retku postoji određeni član prije prvog pojavljivanja riječi prevedene kao „mrtvi“ (*ton nekron*, genitiv), što ukazuje da su „ovi mrtvi“ posebna skupina među svim mrtvima, u ovom slučaju kršćani. Drugo pojavljivanje riječi koja je prevedena kao „mrtvi“ (*nekroi*, nominativ) nema člana, što općenito ukazuje na sve mrtve. Biblijski prijevodi KJV i NKJV imaju treće pojavljivanje *ton nekron* u posljednjoj rečenici retka, ali u najstarijim grčkim rukopisima se nalaze riječi „za njih“ (*huper auton*), čime se tekst poziva na prvo pojavljivanje riječi „mrtvi“. Kao rezultat ovog proučavanja riječi redak se može razumjeti na sljedeći način: „Zašto se ljudi krštavaju u nadi da će se ponovno sjediniti sa svojim preminulim, kršćanskim voljenima, ako mrtvi uopće ne uskrsavaju?“ Prva Korinćanima 15,29 ovime postaje snažna potvrda vjere u uskrsnuće, jer nam daje uvid u ono što se povijesno događalo unutar poganske kulture Pavlova vremena.

Za proučavanje riječi trebat će vam grčko-engleski rječnik. Postoji nekoliko rječnika koje možete kupiti, poput *An Expository Dictionary of Biblical Words* W. E. Vinea. Od pomoći je i *Theological Lexicon of the New Testament* u tri sveska Ceslasa Spicqa. Za one koji se žele ozbiljno baviti proučavanjem riječi, tu su trosveščani *Exegetical Dictionary of the New Testament* Horsta Balza i Gerharda Schneidera te *Theological Dictionary of the New Testament*, koji je uredio Gerhard Kittel. Vrlo koristan je i *The New Englishman's Greek Concordance of the New Testament*.

Povijesni kontekst

Kao i kod proučavanja evanđelja, važno je utvrditi povijesni kontekst svake poslanice. Kod poslanica je potrebno: (1) prikupiti što više podataka o piscu i (2) prikupiti sve dostupne informacije o zajednici ili pojedincu kojemu se poslanica šalje.

1. Sva imena pisaca poslanica, osim Jude, pojavljuju se u Evanđeljima i Djelima. Iz ova dva izvora može se rekonstruirati povijesni kontekst pisaca. Poznato nam je puno toga o Pavlu, Petru i Ivanu, mnogo manje o Jakovu, a gotovo ništa o Judi, osim njegove tvrdnje da je Jakovljevi brat (Juda 1. poglavlje). Prema ovome bi on i njegov brat trebali biti Josipovi sinovi (usp. Marko 6,3).

Iz samih Poslanica možemo izvući podatke o osobnim okolnostima pisca u trenutku kada ih piše. Na primjer, kada je Pavao pisao poslanicu Rimljanima već je neko vrijeme imao želju doći u glavni grad carstva kako bi s rimskim kršćanima mogao podijeliti dar Duha Svetoga i ojačati ih u vjeri (Rimljanima 1,11-12) te pridobiti ljude za Krista (1,13), ali on to nije mogao učiniti (1,13). Njegov je plan bio odnijeti materijalnu pomoć koju su darivale crkve u Grčkoj i Makedoniji siromašnima u Jeruzalemu, a zatim na putu za Španjolsku svratiti u Rim (15,26-32).

Kada je Pavao pisao svoja pisma kršćanima u Filipima – Timoteju, Titu i Filemonu – bio je zarobljenik u Rimu. Jakov je, kao i Petar u svojoj Prvoj poslanici, pisao židovskim kršćanima raštrkanim po Rimskom Carstvu.

Kada je Pavao pisao galacijskim crkvama, njegov apostolski položaj, autoritet i učenje osporavali su kritičari koji su ga slijedili u tim crkvama i koji su naučavali evanđelje različito od onoga koje je on poučavao (Galaćanima 1,1.6-11). Prva i Druga poslanica Korinćanima napisane su crkvi koja je također osporavala Pavlov autoritet (2. Korinćanima 1,23-2,5).

Prikupljanje ovih sitnica pomaže pri tumačenju onoga što pisac govori u poslanici.

2. Uspostavite povijesni kontekst čitatelja poslanica tako što ćete posegnuti za biblijskim rječnikom i saznati sve što možete o gradu, regiji ili pojedincu kojemu je poslanica upućena. *Interpreter's Dictionary of the Bible* u izdanju Abingdon Pressa, vrlo je korisno sredstvo.

Također, iz same Poslanice i iz drugih izvora pokušajte utvrditi sastav crkvene zajednice. Ako je poslanica upućena pojedincu, kakav je bio odnos između pisca i čitatelja? Ako je bilo problema unutar crkvene zajednice, koji su to problemi i kako ih pisac rješava?

Na primjer, više od šesnaest stranica s dvostrukim stupcima je u *The Interpreter's Dictionary of the Bible* posvećeno gradu Korintu i dvjema poslanicama koje je Pavao napisao korinćanskim kršćanima. Ovaj kozmopolitski grad je bio uspješno trgovačko središte, a nalazio se u blizini mjesta na kojem su se održavale antičke grčke olimpijske igre.

Problem se može vidjeti u samoj poslanici. Kao trgovačko središte, Korint je privlačio ljude iz raznih dijelova carstva koji su govorili različitim jezicima. To je možda bio glavni problem s govorenjem u jezicima u ovoj crkvi. Čini se da niti jedna druga crkva nije imala ovaj problem.

Poslanice Timoteju i Titu govore same za sebe. Pavao je imao vrlo blizak odnos s ova dva čovjeka, te obojicu naziva svojim sinovima. Oni su s Pavlom dijelili radosti i bol propovijedanja evanđelja poganskom svijetu. Pavlov odnos s Filemonom bio je odnos zrelih kolega radnika. On je bio prijatelj od kojega je Pavao želio naplatiti dug vraćajući mu natrag kao brata u Kristu Onezima, odbjeglog roba koji je Filemonu nanio nepravdu.

Primjena sadržaja

Najveći izazov vezan uz tumačenje poslanica jest odlučiti što je važno za nas za danas. Opasno je odbaciti savjete i upute koji nam smetaju tvrdeći da se jednostavno ne uklapaju u naš moderni kulturni kontekst. Gordon Fee i Douglas Stuart opravdano navode da je ono što danas dijelimo s izvornim čitateljem/ima namijenjeno i nama.³

Drugi problem s tumačenjem poslanica jeste naš pokušaj primoravanja poslanice da kaže ono što izvorno nije rekla i pokušaj da nam poslanica odgovori na pitanja koja se ne postavljaju u kontekstu poslanice. Fee i Stuart ponovno imaju zdrav savjet za tumačenje poslanice: tekst ne može značiti ono što nije značio piscu i čitatelju/ima.⁴

Kako da onda danas razumijemo upute koje su dane u kontekstu prvog stoljeća nove ere? Evo nekoliko korisnih prijedloga⁵:

1. Odredite središnju jezgru poruke sadržane u poslanici, a zatim se osvrnite na upute

---

3 Gordon D. Fee i Douglas Stuart, *How to Read the Bible for All Its Worth*, 3. izd. (Grand Rapids, MI: Zondervan Publishing House, 2003.), str. 75.

4 Ibid., str. 74.

5 Ibid., str. 81-83.

koje ovise o toj jezgri.

Primjer: Bespomoćno, palo stanje čovjeka u grijehu nalazi se u središtu većine poruka u poslanicama, jednako tako kao i otkupljenje u Kristu od ovog palog stanja kroz Njegovu smrt i uskrsnuće. Opravdanje, posvećenje i Isusov povratak također su temeljni sadržaj. Razumijevanje uputa za kršćansko ponašanje i način života i danas još uvijek ovisi o razumijevanju temeljnog materijala na isti način na koji ga se razumijevalo u doba kada je napisan.

2. Odredite što poslanice smatraju inherentno moralnim, a što ne. Moralno ponašanje koje se temeljilo na Božjem zakonu u vrijeme kada su poslanice napisane jednako je moralnom ponašanju danas, jer se Božji zakon ne mijenja.

Primjer: Popis pozitivnog ponašanja koji je Pavao dao u Filipljanima 4,8 ostaje vodič i za nas danas. Dopustite da se vaš um posveti stvarima koje su dobre, plemenite, pravedne, čiste, ljupke, na dobru glas, te onim stvarima koje su kreposne i hvale vrijedne. Nasuprot tome, popis grijeha u 1. Korinćanima 6,9-10 jednako vrijedi danas kao i u doba kada ga je Pavao sastavio.

3. Napravite popis stavki koje su dosljedne u svim poslanicama.

Primjer: Ljubav treba biti temelj svih međuodnosa s našim bližnjima, ljubav treba biti takve kvalitete poput ljubavi koja je Isusa odvela na Golgotu, puna samoodricanja. U kategoriju ljubavi spadala bi i neosvetoljubivost. Zatim su tu snažne izjave protiv svade, mržnje, ubojstva, krađe, nemoralna i pijanstva.

4. Razlikujte načela i specifične primjene.

Primjer načela: Postoje dva temeljna načela koja kršćani danas moraju zapaziti, a koja proizlaze iz Pavlovog savjeta Korinćanima: (1) Iako možda ne živimo u kulturi u kojoj postoji iskušenje u obliku gozbe u idolopokloničkom hramu, i možda se ne izlažemo nemoralu koji je nekoć postojao u ovim hramovima, mi smo ipak suočeni s demonskom aktivnošću koja je mnogo suptilnija. Možemo je prepoznati posvuda u našoj post-modernoj kulturi. U nekim kulturama našeg današnjeg svijeta opasnost s kojom su se Korinćani suočavali još uvijek postoji. No, temeljno načelo jest da nas igranje s bilo čime što nas izlaže demonskoj aktivnosti dovodi u ozbiljnu duhovnu opasnost. U korinćanskom kontekstu Pavao je prepoznao tu opasnost. (2) Drugo načelo je da nas igranje s demonskim silama isključuje iz Isusova društva. Ne možemo imati zajedništvo sa Sotonom, a očekivati da ćemo nakon toga imati zajedništvo s Isusom.

Primjer specifične primjene: Pavao je korinćanskim kršćanima koji su se gostili u idolskim hramovima u 1. Korinćanima 8 i 10 uputio oštre riječi. Te su hramske gozbe bile organizirane u čast boga kojeg su idoli predstavljali, a iza idola se nalazila demonska moć. Jedući na ovim gozbama sudionici su pokazivali spremnost da stupe u savezni odnos s bogom koji je na taj način slavljen. Kršćanin se ne može umiljavati demonu. Dakle, u 1. Korinćanima 10,20-21 Pavao je potpuno jasan u vezi s posljedicama takvog ponašanja: „Ne, već da ono što pogani žrtvuju, ‘žrtvuju vrazima, a ne Bogu’. A ja neću da vi budete u zajednici s vrazima. Ne možete piti kalež Gospodnji i kalež vrazji. Ne možete biti dionici stola Gospodnjega i stola vrazjega.“

Kako čitatelji više puta čitaju poslanice, kako stvaraju radne listove i proučavaju riječi, tako se navikavaju tražiti temeljna načela koja mogu postati vodič kršćana u dvadeset i prvom stoljeću. Slijeđenjem gore navedenih koraka može se jasno pronaći temeljna poruka poslanica i zatim odvojiti od perifernih uputa.

Odabrana bibliografija

- Balz, Horst, i Gerhard Schneider. *Exegetical Dictionary of the New Testament*. 3 sveska. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1990.-1993.
- Brown, Raymond E. *An Introduction to the New Testament*. New York, NY: Doubleday, 1997.
- Fee, Gordon, i Douglas Stuart. *How to Read the Bible for All Its Worth*. 3. izd. Grand Rapids, MI: Zondervan Publishing House, 2003.
- Jeremias, Joachim. *Jerusalem in the Time of Jesus*. Philadelphia, PA: Fortress Press, 1975.
- Kaiser, Walter C. *The Use of the Old Testament in the New*. Chicago, IL: Moody Press, 1985.
- Marshall, I. Howard, ur. *New Testament Interpretation*. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1977.
- Osborne, Grant. *The Hermeneutical Spiral*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1991.
- Synopsis of the Four Gospels*. 10. izd. Stuttgart: Württembergische Bibelanstalt, 1993.

Kazalo skraćenica djela Ellen G. White

- DA Desire of Ages
GC The Great Controversy
ISM Selected Messages sv. 1

SUMMARY

Interpretation of the Gospels and the Epistles

This article will discuss methods of interpretation that will help make the Gospels and the New Testament epistles meaningful. It is not our purpose to get into the technical discussion of New Testament scholars regarding these books, although reference will be made to this discussion on occasions for purposes of clarification. Our goal is to help the reader to see that careful, thoughtful, and prayerful reading of the Gospels and the Epistles will be rewarded with meaningful insights and bring spiritual renewal.

Key words: four gospels; the gospel of John; synoptic challenge; epistles; the apostle Paul;

Izvornik: George E. Rice. „Interpretation of the Gospels and the Epistles“. U *Understanding Scripture An Adventist Approach*, ur. George W. Reid. 2005. Biblical Research Institute, General Conference of Seventh-day Adventists. Silver Spring, MD 2904, 2005. Str. 205-222.

Prijevod: Kristina Sabo